

Bortkomne og forvillede katter

 radetfordyreetikk.no/bortkomne-og-forvillede-katter

15. juni 1997

Avgitt juni 1997

Rådet for dyreetikk har vurdert problemet med bortkomne katter og bestander av forvillede katter. Kattens natur tilsier at det alltid vil være katter som kommer bort fra sin eier, og eventuelt forvilles. Antallet bortkomne og forvillede katter vil imidlertid kunne reduseres gjennom allmen bevisstgjøring om ansvarlig dyrehold. **Rådet anbefaler at alle katter individmerkes, slik at eieren kan la seg oppspore.**

Det er etisk konfliktfylt å skulle avlive en frisk katt som er innbragt fordi eiers identitet er ukjent. I dag er det noen steder frivillige organisasjoner som på eget initiativ tar slike katter i forvaring for videre omplassering. Rådet mener at det bør ytes noe offentlig støtte til frivillige organisasjoner som omplasserer katter.

Rådet erkjenner at eierløse katter kan formere seg så sterkt der tilgangen på mat er god at bestandene kan bli så store at de enkelte steder er til allmen sjenanse. Rådet mener derfor at det i problemområder bør gjennomføres et systematisk opplegg for bestandskontroll basert på kastrasjon av villkatter.

Innledning

Katter kommer av og til på avveie. Ofte tar slike katter aktivt kontakt med fremmede mennesker for å få mat og husly. Når disse personer etterhvert skjønner at katten ikke finner hjem igjen, henvender de seg gjerne til offentlige instanser for hjelp. Her møter de generelt liten interesse, og de føler seg ofte alene om problemet.

Bortkomne katter som ingen tar hånd om, vil gradvis kunne forvilles. Disse kan i sin tur bli opphav til bestander av eierløse katter; «villkatter». Villkattbestander kan være et problem mange steder, spesielt i byer og bynære strøk. De er til sjenanse for beboerne med urinlukt, bråk om natten og avføring i sandkasser. Sult, kulde og eventuell sjukdom hos kattene kan være et dyrevernmessig problem. Flere kommuner iverksetter tidvis avlivingskampanjer for å redusere bestandene, noe som utilsiktet kan gå ut over tamkatter. Avlivningskampanjer vekker motvilje hos mange mennesker.

Rådet for dyreetikk har mottatt henvendelser fra Dyrenes Hus i Trondheim, Norsk Huskattforening og Dyrebeskyttelsen Norge med forespørsel om å vurdere hvordan problemet med bortkomne katter og villkattbestander bør håndteres.

Katter som husdyr

Katten er et av våre eldste husdyr. Ulikt de fleste andre husdyr har katten beholdt sin frie posisjon i forhold til mennesket. Den lar seg ikke kommandere, den gjør som den vil og går sine egne veier. Katten har beholdt rovdyrets adferd i en grad som gjør den istand til å overleve lengre perioder i naturen. Det er normalt at vanlige huskatter kan være hjemmefra dager i strekk. Hannkatter kan være borte i flere uker.

Kattens uavhengige natur, sammen med det faktum at den kan få mange unger, gjør at det lett blir et stort overskudd av kattunger. Til forskjell fra andre husdyr som gjerne selges, er katteeiere oftest fornøyd dersom de lykkes i å få gitt bort kattungene og slipper å ta livet av dem. Kattunger er usedvanlig attraktive, og mange mennesker tar imot en kattunge uten å ha tenkt igjennom hvilket ansvar det innebærer å eie et dyr.

Reproduksjon og formeringskontroll

En hunnkatt kan få to, opptil tre kull i året med 1-8 unger hver gang. Drektighetstiden er to måneder. Inntil nylig har det ikke vært tillatt å kastre katter i Norge, bortsett fra unntak for veterinærmedisinske og særlige bruksmessige grunner. For hunnkatt har det i lang tid vært tilgjengelig P-piller, som ved ukentlig tildeling forhindrer brunst. Denne metoden er meget utbredt, men har sin svakhet i at pillen kan glemmes av eieren eller at katten kan utebli noen dager. Kastrasjonsforbudet ble opphevet for få år siden. Dyrebeskyttelsen var en av pådriverne for denne lovendringen, der siktemålet var å redusere lidelsene til uønskede kattunger. Etter at forbudet ble opphevet, er det blitt mer vanlig også å kastre hannkatter. Dette inngrepet innebærer en bukoperasjon med fjerning av eggstokkene. Selv om formeringskontroll gjennomføres i et betydelig omfang i Norge, er det stadig et overskudd av kattunger.

Katter som kommer bort fra sin eier

Katter som får være ute, vil ofte streife rundt i nærområdet. Forsøk viser at dersom katter fraktes og slippes løs noen kilometer hjemmefra, vil de fleste katter lett finne hjem av seg selv. Det finnes eksempler på katter som har funnet hjem over svært lange avstander, men dette er nok heller unntaket enn regelen.

Det kan være ulike årsaker til at katter kommer bort fra sin eier. Katter kan ha forsvunnet under ferie, blitt skremt langt avgårde av trafikk eller hunder, eller kan ha funnet andre mennesker å flytte inn hos. Det forekommer også at mennesker rett og slett lar katten være igjen når de selv flytter. I stedet for å ta ansvar for omplassering eller avliving dersom de ikke selv kan beholde katten, overlater de den til seg selv og sin egen skjebne, uten tanke for hvilke lidelser den kan utsettes for.

Bortkomne katter vil ofte aktivt søke til mennesker for å få mat, varme og omsorg. Dersom en katt tar tilhold på et nytt sted, vil de fleste mennesker forsøke å oppspore eieren, f.eks. ved å kontakte politi eller dyrevernemnd. Imidlertid er problemet med hittekatter så vanlig at

disse instansene ofte ikke ser seg i stand til å bruke de nødvendige ressurser på dette. Det blir derfor opp til den enkelte om han eller hun vil bruke tid og penger på å avvertere etter den rette eieren, overta katten som sin egen, få den avlivet hos dyrlegen eller stenge den ute og håpe den etterhvert finner hjem. Katter som blir innbragt til politiet, såkalte hittekatter, blir avlivet eller overlatt til eventuelle frivillige organisasjoner som driver omplassering av dyr, dersom eieren ikke dukker opp i løpet av noen få dager. Mens Dyrebeskyttelsen Norge sitter med registeret over eiere til alle katter med ID-merking, har Dyrenes Hus i Trondheim etablert et landsdekkende register over tapte og funnete katter basert på signalement.

Offentlig ansvar

Etter dyrevernloven har enhver som påtreffer et skadet, sjukt eller på annen måte hjelpeløst dyr plikt til å hjelpe det. Staten dekker veterinærkostnader forbundet med avlaving av eierløs, sjuke katt. Behandling av sjuke, eierløse katt dekkes imidlertid ikke. Når det gjelder en skadd katt med ukjent eier, blir «hjelpen» ofte avlaving, dersom ikke finneren kan eller vil betale for behandling og påta seg stedet i en eventuell rekonvalesensperiode.

Forvillede katter – «villkatter»

Noen katter som blir borte fra sitt hjem vil etterhvert forvilles. I landlige områder kan et mindre antall overleve på smånagere og fugl. I byområder er det både smånagere, fugl og tilgang på matrester i søppel. Ofte finnes det mennesker som legger ut mat til kattene. Kattunger som vokser opp uten nær menneskekontakt, blir vanligvis varig sky overfor mennesker. Slik bygges det opp egne bestander av eierløse forvillede tamkatter, såkalte «villkatter».

I byområder kan bestandene av villkatter fort bli ganske store, da de har få naturlige fiender. I tette bestander vil eventuelle smittsomme sykdommer (f.eks. kattepest) bre seg raskt og redusere antallet katter sterkt. På grunn av kattenes store reproduksjonspotensiale bygges imidlertid bestanden opp igjen. Til syvende og sist er det derfor tilgangen på mat og ly som avgjør hvor mange katter det kan etablere seg i et område.

Problemer med store kattebestander

Mange mennesker sjeneres av katter, enten dette dreier seg om naboens katt eller eierløse katter. Hannkatter markerer med illeluktende urin på dører og langs husvegger. Slåsskamper og paring foregår med mye lyd og helst om natten. Katter graver ned sin avføring. Dette gjøres ofte i blomsterbed eller barns sandkasser. Dette er selvsagt uhygienisk, og kan i noen tilfeller utgjøre en smitterisiko for mennesker. Kattens spolorm kan i sjeldne tilfeller gi alvorlig skade hos barn som får i seg parasittegg. Katteavføring er ofte infisert med toxoplasma, en éncellet parasitt som kan forårsake fosterskader eller abort hos gravide kvinner. Katter med hudsykdommen ringorm kan ved direkte kontakt smitte mennesker. Villkattbestander kan utgjøre et smittereservoir for tamkatter.

Selv om katter er nyttige ved at de holder smånagerpopulasjonene nede, kan de også være en trussel mot småfuglbestanden.

Kontrolltiltak

Helse- og sosialetaten i kommunene tar gjerne affære dersom villkattbestandene blir store. Enkelte kommuner har satt i gang omfattende avlivingskampanjer. Avlivingen er vanligvis igangsatt fordi kattene er til sjenanse for mennesker, svært sjelden kan det argumenteres med at kattene lider. Kampanjene representerer en reell fare for stedets tamkatter, selv om aksjonene skal være varslet på forhånd. Katter lar seg vanskelig kontrollere, og det er slett ikke alltid lett å skille eierløse katter fra litt sky tamkatter. Slike aksjoner er ressurskrevende og det viser seg dessuten at effekten er kortvarig. Dersom mat og ly fortsatt er tilgjengelig vil nye katter etter en tid slå seg ned der, og disse blir fort mange.

Rådet for dyreetikk er kjent med at Dyrebeskyttelsen mange steder gjør en stor frivillig innsats både når det gjelder omplassering av huskatter og omsorg for eierløse katter. Omplassering av villkatter er sjelden vellykket. Dyrebeskyttelsen og dyrevernmnda samarbeider noen steder om utlegging av P-piller på fôringsplasser for eierløse katter. God effekt er avhengig av at kattene ikke uteblir den dagen pillene gis. Man kan neppe gardere seg mot at andre katter og eventuelt andre dyr får i seg P-piller.

I England har man gjennomført et vellykket kontrollprogram for villkattbestander. Det legges arbeid i å fange inn alle villkatter i et område. Sjuke katter avlives eller behandles. Både hann- og hunnkatter kastreres og merkes (vanligvis ved å klippe av øretippen på én side) for deretter å slippes fri i det området der de var innfanget. Merkingen er nødvendig for at tidligere kastrerte katter som gjenfanges, raskt skal kunne identifiseres og slippes løs uten å måtte bedøves og undersøkes. Det rapporteres at kastrerte villkatter viser mindre aggresjon innad i gruppen. Omfanget av urinmarkering og sjenerende nattebråk reduseres. Samtidig forsvarer kastratene territoriet mot andre katter. Gruppen holdes dermed stabil til den tynnes ut p.g.a. sykdom eller alderdomsdød. Man mener at tiltaket er mer effektivt og mindre ressurskrevende enn å avlive hele bestander. Dette skyldes at effekten av formeringskontroll holder seg i mange år. Tiltaket er riktignok kostbart første året, men kan deretter vedlikeholdes med minimal innsats. En annen viktig side er at frivillige organisasjoner og enkeltpersoner gjerne hjelper til i et slikt program, mens de vil protestere mot masseavliving.

Et liknende prosjekt er gjennomført i Trondheim. Dyrebeskyttelsen, Foreningen for omplassering av dyr og Trondheim kommune har her inngått et samarbeid. Villkattbestanden ble registrert og kattene fanget inn for kastrering og øretatovering. Denne merkemethoden har imidlertid den ulempen at merket ikke synes på avstand. En må derfor kjenne hver enkelt katt i bestanden for å vite om det er kommet til nye individer. Prosjektet ble fulgt opp med observasjoner av kattene og intervjuer med beboerne. Det ble høstet gode erfaringer, helt i tråd med de engelske konklusjonene. Antall klager fra publikum over katteplager ble markert redusert. Tilsvarende tiltak forsøkes nå i et par andre norske byer.

Rådets vurdering

Rådet ønsker å presisere at det her dreier seg om to beslektede, men ulike problemområder; bortkomne tamkatter som tas i forvaring (hittekatter) og bestander av eierløse katter («villkatter»), d.v.s. forvillede tamkatter og deres etterkommere. Rådet mener at det må være et samfunnsansvar at disse problemområdene håndteres på en etisk akseptabel måte.

Kattens natur tilsier at problemet med bortkomne og forvillede katter neppe helt kan unngås. Omfanget kan reduseres gjennom økt bevisstgjøring om dyr og dyrehold i befolkningen, slik at man i større grad unngår uansvarlig kattehold. Det er etter Rådets syn ikke ønskelig at flere huskatter blir «innekatter», d.v.s. ikke får anledning til å ferdes fritt utendørs. Individmerking vil gjøre det lettere å oppspore eieren til en bortkommet katt, og Rådet anbefaler derfor at alle tamkatter individmerkes.

Rådet tror ikke det er realistisk å forvente at det offentlige vil betale for oppstalling av hittekatter i månedsvi. Det er også dyrevernmessige betenkeligheter ved å ha friske katter stående i bur over lang tid. Katter som er vant til frihet vil kunne mistrives i bur. Man kan likevel vanskelig påstå at døden er et bedre alternativ enn livet for en frisk hittekatt. Rådet mener at avlaving av friske dyr etisk sett er problematisk. Et alternativ til avlaving kunne være å slippe katten fri, men dette ville bringe katten tilbake til den situasjon som først var årsak til at den ble innbragt. Rådet mener derfor at det vil være riktig å yte offentlig tilskudd til frivillige organisasjoner som påtar seg oppstalling av bortkomne tamkatter med sikte på omplassering.

Kjønnsdrift, herunder hunnkattens ungestell, inngår som et vesentlig element i katters naturlige adferd. Rådet tror at kattene selv har det best dersom de får leve etter sine drifter. Rådet erkjenner likevel at en stor villkattbestand kan være til sjenanse for befolkningen i form av lukt, forstyrrelser om natten og eventuell smitterisiko. Selv om kattene gjør nytte ved å ta mus og rotter, vil de også øve et uønsket trykk mot småfuglbestanden. Etter en totalvurdering vil Rådet anbefale at det i problemområder gjennomføres et systematisk opplegg for bestandskontroll i villkattbestander basert på kastrasjon.

[←Previous post](#) [Next post→](#)